

Byla C-721/20

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2020 m. gruodžio 30 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Kammergericht Berlin (Berlyno apeliacinis teismas, Vokietija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. gruodžio 10 d.

Atsakovė ir apeliantė:

DB Station & Service AG

Ieškovė ir kita apeliacinio proceso šalis:

ODEG Ostdeutsche Eisenbahn GmbH

Pagrindinės bylos dalykas

Geležinkelių transportas – Direktyva 2001/14/EB – Mokestis už naudojimąsi stotimi – Civilinių bylų teismų įgaliojimas peržiūrėti mokesčių už naudojimąsi dydį vadovaujantis SESV 102 straipsnyje ir (arba) nacionalinėje kartelių teisėje nustatytais kriterijais

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnio pirmo sakinio b punktas

Prejudiciniai klausimai

1. Ar tai, kad nacionaliniai civilinių bylų teismai konkrečiu atveju ir nepriklausomai nuo reguliavimo institucijos vykdomos priežiūros, vadovaudamiesi SESV 102 straipsnyje ir (arba) nacionalinėje kartelių teisėje nustatytais kriterijais, peržiūri reikalaujamų mokesčių dydį, yra suderinama su Direktyva 2001/14/EB, visų pirma su jos nuostatomis,

- reglamentuojančiomis infrastruktūros įmonės valdymo nepriklausomumą (4 straipsnis), mokesčių nustatymo principus (7–12 straipsniai) ir reguliavimo institucijos užduotis (30 straipsnis)?
2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar piktnaudžiavimo kontrolė, kurią vykdo nacionaliniai civilinių bylų teismai, vadovaudamiesi SESV 102 straipsnyje ir (arba) nacionalinėje kartelių teisėje nustatytais kriterijais, yra leistina ir reikalinga taip pat tuo atveju, kai geležinkelių transporto įmonės turi galimybę pasiekti, kad sumokėtų mokesčių pagrįstumas būtų peržiūrėtas kompetentingos reguliavimo institucijos? Ar nacionaliniai civilinių bylų teismai privalo sulaukti atitinkamo reguliavimo institucijos sprendimo ir, jeigu šis sprendimas apskundžiamas teismui – kol jis taps galutinis?

Nurodomos Bendrijos teisės nuostatos

SESV 102 straipsnis

2001 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/14/EB dėl geležinkelių infrastruktūros pajėgumų paskirstymo, mokesčių už naudojimąsi geležinkelių infrastruktūra ėmimo ir saugos sertifikavimo (OL L 75, 2001, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 5 t., p. 404)

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Allgemeines Eisenbahngesetz (Bendrasis geležinkelių įstatymas, toliau – AEG), iš dalies pakeistas 2005 m. balandžio 27 d. *Drittes Gesetz zur Änderung eisenbahnrechtlicher Vorschriften* (Trečiasis įstatymas dėl teisės aktų, kuriais reglamentuojami geležinkeliai, pakeitimo) redakcija, galiojusia nuo 2005 m. balandžio 30 d. iki 2016 m. rugsėjo 1 d. (*BGBI. I* 2005, p. 11389), konkrečiai 14b, 14d, 14e, 14f straipsniai

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Atsakovė *DB Station & Service AG, Deutsche Bahn AG* patronuojamoji bendrovė, yra geležinkelių infrastruktūros įmonė, kaip ji suprantama pagal *Allgemeines Eisenbahngesetz* (Bendrasis geležinkelių įstatymas, toliau – AEG) 2 straipsnio 1 dalį. Vokietijoje ji valdo apie 5400 geležinkelio stočių (transporto stočių). Ieškovė turi geležinkelių transporto įmonę ir naudojasi atsakovės transporto stotimis trumpų nuotolių keleiviniame geležinkelių transporte. Šalys nesutaria dėl už tai mokėtino mokesčio dydžio.
- 2 Su kiekviena geležinkelių transporto įmone, kuri nori naudotis atsakovės valdoma infrastruktūra, ji sudaro bendrąsias sutartis dėl stočių naudojimo. Dėl naudojimo mokesčių dydžio šiose sutartyse ji daro nuorodą į atitinkamą galiojantį stočių

kainyną (stočių kainų sistema (SPS)). Individualus geležinkelio stočių naudojimas reglamentuojamas atskirose stočių naudojimo sutartyse. Nuo 2005 m. sausio 1 d. atsakovė įvedė naują vadinamąją „2005 m. kainų sistemą“ (SPS 05), kuri pakeitė anksčiau galiojusią „1999 m. kainų sistemą“ (SPS 99). Pagal ją, remiantis tam tikromis kainų kategorijomis ir kiekvienai federalinei žemei apskaičiuojamas fiksuotas kainų dydis. Ieškovė, kuriai dėl naujosios sistemos pakilo kainos, padidintas sumas nuo 2005 m. sausio 1 d. mokėjo tik su išlyga.

- 3 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimu *Bundesnetzagentur* (Federalinė tinklų agentūra), kaip kompetentinga reguliavimo institucija, pripažino SPS 05 negaliojančia nuo 2010 m. gegužės 1 d. Atsakovė šį sprendimą apskundė; administracinis teismas pagrindinėje byloje iki šiol nėra priėmęs sprendimo.
- 4 *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) pateiktais ieškiniais ieškovė reikalauja grąžinti jai laikotarpiu nuo 2006 m. lapkričio iki 2010 m. gruodžio už stočių naudojimą sumokėtus mokesčius tiek, kiek jie viršija SPS 99 nustatytus mokesčius. *Landgericht* ieškinius, išskyrus dalį reikalaujamų palūkanų, patenkino. Savo sprendimą, remdamasis tuometine *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudencija, jis motyvavo tuo, kad atsakovės reikalaujamų mokesčių teisingumas tikrinamas pagal BGB [*Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas), toliau – BGB] 315 straipsnį. Kadangi patikrinus SPS 05 kainų nustatymą jo teisingumas buvo paneigtas, atsakovė, vadovaujantis nepagrįsto praturtėjimo principais, atitinkamas sumas privalo grąžinti. Šį sprendimą atsakovė ginčija savo apeliaciniais skundais, o ieškovė – savo priešpriešiniams apeliaciniais skundais, kuriais šalys ir toliau siekia, kad būtų patenkinti jų pirmosios instancijos teisme pareikšti reikalavimai.
- 5 Šiuo metu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas panašioje byloje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą yra nusprendęs, kad mokesčių už geležinkelių linijas teisingumo peržiūra, kurią atlieka bendrosios kompetencijos teismai, negali vykti nepriklausomai nuo reguliavimo institucijos vykdomos priežiūros (2017 m. lapkričio 9 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Sprendimas *CTL Logistics*, C-489/15).
- 6 Tuo tarpu *Bundesnetzagentur* 2019 m. spalio 11 d. sprendimu kaip nepriimtinius atmetė įvairių geležinkelių transporto įmonių prašymus *ex post* peržiūrėti mokesčius, kurių reikalaujama remiantis SPS 05. Tačiau šis sprendimas buvo apskūstas. Skundą šiuo metu nagrinėja *Verwaltungsgericht Köln* (Kelno administracinis teismas).

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 7 Prieš priimant sprendimą dėl šalių apeliacinių skundų atrodo tikslinga sustabdyti bylos nagrinėjimą ir, remiantis SESV 267 straipsniu, pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui rezoliucinėje dalyje nurodytus prejudicinius klausimus, nes sprendimas dėl bylos esmės priklauso nuo atsakymų į juos.

- 8 *Bundesnetzagentur* atliekama mokesčių už naudojimąsi stotimis, kurių atsakovė reikalauja remdamasi SPS 05, *ex post* peržiūros procedūra dar nėra užbaigta. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kiek laiko ši procedūra jau užtruko, nebeatrodo pateisinama pirmiausia sulaukti administracinio teismo proceso, kuris, ko gero, truks dar kelerius metus, pabaigos ir – jeigu *Bundesnetzagentur* sprendimas būtų patvirtintas – tik tuomet pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą Europos Sąjungos Teisingumo Teismui.
- 9 Nagrinėjamu atveju dar turi būti taikoma Direktyva 2001/14/EB, kuri buvo panaikinta 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė (OL L 343, 2012 12 14, p. 32), 65 straipsniu ir pakeista – iš esmės tokio pat turinio – šios direktyvos nuostatomis. Ieškovė reikalauja gražinti mokesčius, kuriuos sumokėjo atsakovei iki 2010 m. gruodžio. Tuo metu vis dar galiojo Direktyva 2001/14/EB. Tačiau preziumuotina, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo atsakymus į prejudicinius klausimus bus galima lengvai pritaikyti ir Direktyvai 2012/34/ES.
- 10 Šioje byloje nagrinėjamas mokesčių už naudojimąsi stotimis ėmimas taip pat patenka į Direktyvos 2001/14/EB materialinę taikymo sritį. Tiesa, joje, kitaip nei vėliau priimtoje Direktyvoje 2012/34/ES, nėra išsamiai reglamentuojama nediskriminacinė prieiga prie infrastruktūros objektų. Tačiau keleivių stotys minimos Direktyvos 2001/14/EB II priedo 2 punkto a papunktyje, į kurią *expressis verbis* daroma nuoroda Direktyvos 2001/14/EB 5 straipsnio 1 dalyje numatyta diskriminavimo draudime. Be to, pagal direktyvos prasmę ir tikslą reikalaujama įtraukti keleivių stočių naudojimą į jos taikymo sritį. Vien tik nediskriminacinio geležinkelių linijų paskirstymo geležinkelių transporto įmonei nepakanka, jeigu šio paskirstymo nepapildo tinkama prieiga prie tų objektų, kurie – kaip antai keleivių stotys – yra būtini norint veiksmingai naudoti geležinkelių infrastruktūrą.
- 11 Sprendimas byloje priklauso nuo atsakymo į prejudicinius klausimus. Jeigu atsakymas į pirmąjį prejudicinį klausimą būtų neigiamas, ieškiniai negalėtų būti patenkinti vien todėl, kad tai reikštų, jog civilinių bylų teismai negali peržiūrėti atsakovės reikalaujamų naudojimo mokesčių pagrįstumo. Nuo atsakymo į antrąjį prejudicinį klausimą priklauso, ar prieš priimant sprendimą dėl atsakovės apeliacinio skundo pirmiausia reikia sulaukti, kada 2019 m. spalio 11 d. *Bundesnetzagentur* sprendimas taps galutiniu (žr. šio prašymo 6 punktą).
- 12 Sprendimų dėl analogiškų prejudicinių klausimų Europos Sąjungos Teisingumo Teismas kol kas dar nėra priėmęs. Savo 2017 m. lapkričio 9 d. Sprendime *CTL Logistics* (C-489/15) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas tik konstatavo, kad tokia teisingumo peržiūra pagal BGB 315 straipsnį, kokią iki tol vykdė Vokietijos civilinių bylų teismai, yra nesuderinama su direktyvos nuostatomis. Tačiau minėtame sprendime Teisingumo Teismas nepareiškė nuomonės dėl to, ar nacionaliniai civilinių bylų teismai konkrečiu atveju ir nepriklausomai nuo reguliavimo institucijos vykdomos peržiūros turi teisę ir privalo peržiūrėti

naudojimo mokesčių dydį vadovaudamiesi SESV 102 straipsnyje ir (arba) nacionalinėje kartelių teisėje nustatytais kriterijais.

- 13 Prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra yra būtina ir dėl to, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas dar nėra atsakęs į analogiškus prejudicinius klausimus, o teisingas Sąjungos teisės taikymas nėra toks akivaizdus (vadinamoji *acte clair* doktrina), kad neliktų vietos pagrįstoms abejonėms, kaip teisingai išspręsti keliamus klausimus. Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją *acte clair* atvejis būna tuomet, kai nacionalinis teismas ne tik pats yra įsitikinęs, kaip teisingai išaiškinti Sąjungos teisę, bet kad tai lygtai taip pat akivaizdu ir visų kitų valstybių narių teismams, ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismui (1982 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo Sprendimas *CILFIT*, 283/81).
- 14 Po 2017 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *CTL Logistics* (C-489/15) tiek Vokietijos civilinių bylų teismų jurisprudencijoje, tiek ir teisinėje literatūroje vokiečių kalba buvo reiškiamos skirtingos pozicijos dėl šio sprendimo pasekmių masto.
- 15 Bylą nagrinėjančio teismo nuomone, yra daugiau pagrindo manyti, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Sprendime *CTL Logistics* suformuluotus principus reikia taikyti ir kartelių teisėje nustatyta piktnaudžiavimo kontrolei; tai reikštų, kad nacionaliniai civilinių bylų teismai negali nepriklausomai nuo reguliavimo institucijos vykdomos priežiūros peržiūrėti naudojimo mokesčių.
- 16 Savo 2017 m. lapkričio 9 d. Sprendime *CTL Logistics* (C-489/15) civilinių bylų teismų pagal BGB 315 straipsnį vykdomos teisingumo peržiūros nesuderinamumą su esminiais bei formaliais direktyvos reikalavimais Europos Sąjungos Teisingumo Teismas grindė taip, kaip nurodyta toliau.
- 17 Pirma, naudojimo mokesčių teisingumo peržiūra, kurią atliekant, kaip ir numatyta BGB 315 straipsnyje, remiamasi konkrečiomis atitinkamų sutartinių santykių aplinkybėmis, yra nesuderinama su Direktyvoje 2001/14/EB įtvirtintais nediskriminavimo ir vienodo požiūrio principais (69–76 punktai).
- 18 Antra, atitinkama teisingumo peržiūra lemia tai, kad infrastruktūros objekto valdytojas netenka diskrecijos nustatyti naudojimo mokesčius, kuri sąmoningai numatyta Direktyvos 2001/14/EB 4 straipsnio 1 dalyje siekiant paskatinti optimizuoti geležinkelių infrastruktūros panaudojimą. Kartu tai yra pagal direktyvą užtikrintino infrastruktūros valdytojo nepriklausomumo pažeidimas (77–83 punktai).
- 19 Trečia, civilinių bylų teismų vykdoma teisingumo peržiūra nesuderinama su reguliavimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytais vertinimo kriterijais. Bet jeigu civilinių bylų teismai atsižvelgtų į šiuos kriterijus ir tiesiogiai taikytų geležinkelių teisės aktų nuostatas, jie pažeistų Direktyvos 2001/14 30 straipsnyje numatytą išimtinę reguliavimo institucijos kompetenciją (84–87 punktai).

- 20 Ketvirta, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pažymi reguliavimo institucijai kylančius „praktiškai neįveikiamus sunkumus“, susijusius su įvairių individualių civilinių bylų teismų sprendimų integracija nediskriminacinėje sistemoje. Iki aukščiausiojo teismo įsikišimo iš to neišvengiamai išplaukia diskriminacija atsižvelgiant į tai, ar įmonės pareiškė ieškinį teisme, ar ne. Reguliavimo institucija turėtų reaguoti į įsiteisėjusius civilinių bylų teismų sprendimus koreguodama mokesčius, o tai vėlgi lemtų draudžiamą infrastruktūros valdytojų diskrecijos pažeidimą bei tokį pat draudžiamą kišimąsi į išimtinę reguliavimo institucijos kompetenciją (88–93 punktai).
- 21 Penkta, civilinių bylų teismų vykdoma teisingumo peržiūra sumenkintų reguliavimo institucijos sprendimų *erga omnes* poveikį – taigi šių sprendimų privalomumą visoms susijusioms šalims geležinkelių sektoriuje. Civilinių bylų teismo priimtas sprendimas, kuriame nustatomas įpareigojimas grąžinti per didelius mokesčius, poveikį turi tik bylos šalims. Bylą laimėjusi šalis neišvengiamai įgytų pranašumą prieš kitas įmones ir kiltų grėsmė direktyvos tikslui užtikrinti sąžiningą konkurenciją (94–97 punktai).
- 22 Šešta, civilinėje byloje gali būti sudaryta taikos sutartis reguliavimo institucijai nedalyvaujant. Toks reguliavimo institucijos nedalyvavimas prieštarauja Direktyvos 2001/14 30 straipsnio 3 dalies antram ir trečiam sakiniams, kuriuose numatyta, kad šalys turi derėtis prižiūrint reguliavimo institucijai, kuri įsikiša, jeigu kyla grėsmė, kad bus pažeisti direktyvos reikalavimai (98–99 punktai).
- 23 Septinta, teisingumo peržiūra nesuderinama su Direktyva 2001/14/EB siekiamu tikslu skatinti valdytojus optimizuoti jų infrastruktūros naudojimą (100–102 punktai).
- 24 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo argumentus, pateiktus dėl civilinių teismų vykdomos teisingumo peržiūros, be didesnių apribojimų galima pritaikyti ir kartelių teisės aktuose numatyta naudojimo mokesčių peržiūrai. Tai ypač pasakytina apie lemiamą aspektą, t. y. apie kylantį pavojų, kad skirtingų civilinių bylų teismų sprendimai, priimami konkrečiu atveju ir nepriklausomai nuo reguliavimo institucijos vykdomos priežiūros, galiausiai gali lemti tai, kad įvairios geležinkelių transporto įmonės už naudojimąsi tomis pačiomis paslaugomis turės mokėti skirtingus mokesčius. Tai lemtų, kad pagrindinis Direktyvos 2001/14/EB tikslas – užtikrinti nediskriminuojančią prieigą prie geležinkelių infrastruktūros, tokiu būdu sudarant sąlygas sąžiningai konkurencijai teikiant geležinkelių paslaugas (žr. 5, 11 ir 16 konstatuojamąsias dalis) – virstų savo priešybe. Tokie patys būtų ir kišimasis į išimtinę reguliavimo institucijos kompetenciją ir to sukelti neišsprendžiami praktiniai sunkumai. Visa tai rodo, kad nacionalinių civilinių bylų teismų konkrečiu atveju atliekama kartelių teisės aktuose numatyta piktnaudžiavimo kontrolė taip pat laikytina nesuderinama su Direktyvos 2001/14/EB nuostatomis.
- 25 Kolegija taip pat negali pritarti *Bundesgerichtshof* nuomonei, kad nukrypstantis vertinimas yra privalomas todėl, kad SESV 102 straipsnis – kitaip nei

- BGB 315 straipsnis – yra ne nacionalinė teisė, o Europos pirminės teisės nuostata, taigi, Direktyvos 2001/14/EB nuostatų atžvilgiu viršesnė norma. Tiesa, kad SESV 102 straipsnis, būdamas ES pirminės teisės norma, yra tiesiogiai taikytinas visose Sąjungos valstybėse narėse. Taip pat tiesa, kad dėl šios priežasties nacionaliniai teismai SESV 102 straipsnį privalo taikyti tiesiogiai (žr. 1974 m. sausio 30 d. Teisingumo Teismo Sprendimą *BRT / SABAM* (127/73, Rink. p. 51, 15–17 punktai)).
- 26 Tačiau Europos Sąjungos Teisingumo Teismas kol kas nėra nusprendęs, ar tai taikoma ir tuo atveju, kai mokesčių nustatymą prižiūri reguliavimo institucija, kurios sprendimus gali peržiūrėti teismas. Kitokia išvada neišplaukia, be kita ko, ir iš Teisingumo Teismo sprendimo *Telefónica*. Šiame sprendime jis pažymėjo, kad Europos Komisija pagal SESV 102 straipsnį gali imtis veiksmų nelaukdama, kol nacionalinė reguliavimo institucija prieš tai išnagrinės atliktus veiksmus (2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje C-295/12). Tačiau šios išvados negalima pritaikyti nagrinėjamomis aplinkybėmis. Juk, kitaip nei tuomet, kai mokesčius konkrečiu atveju peržiūri civilinių bylų teismas, Europos Komisijai taikant SESV 102 straipsnį nekyla nei grėsmės, kad bus priimti keli galbūt skirtingi sprendimai, nei tokiu būdu pradedami keli nekoordinuoti teisiniai procesai. Veikiau Europos Komisijos sprendimus gali peržiūrėti Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, tokiu būdu užtikrinant vienodą taikymą konkrečiu atveju.
- 27 *Bundesgerichtshof* minimas dar vienas teisinis argumentas, susijęs su tuo, kad skirtingas pagal BGB 315 straipsnį vykdomos teisingumo peržiūros iš vienos pusės ir kartelių teisės aktuose numatytos piktnaudžiavimo kontrolės iš kitos pusės teisinis vertinimas yra pateisinamas, nes pastaroji nukreipta išimtinai į praeitį ir vien dėl šios priežasties negali atsirasti kolizijos su reguliavimą reglamentuojančiais teisės aktais, taip pat neatrodo įtikinamas. Tiesa, kad kaltės pažeidus SESV 102 straipsnį pripažinimo atveju pagal GWB [*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* (Įstatymas dėl konkurencijos ribojimų panaikinimo), toliau – GWB] 33 straipsnio 1 dalį, 33a straipsnio 1 dalį galima reikalauti praeityje patirtos žalos atlyginimo. Tačiau SESV 102 straipsnio pažeidimas kartu reiškia, kad atitinkami teisiniai sandoriai pagal BGB 134 straipsnį (nors ir tik iš dalies) yra negaliojantys, o tai, pareiškus ieškinį dėl pripažinimo (ZPO [*Zivilprozessordnung* (Civilinio proceso kodeksas), toliau – ZPO] 256 straipsnis), gali būti taikoma ir *ex nunc*. Galiausiai SESV 102 straipsnio pažeidimo atveju nukentėjusysis pagal GWB 33 straipsnio 1 dalį turi teisę reikšti reikalavimus dėl pašalinimo ir veiksmų nutraukimo, kurie taip pat galioja *ex nunc*. Be to, neatsižvelgiant į tai, jokių būdu neatrodo neįmanoma, o veikiau tikėtina, kad sąžiningai konkurencijai teikiant geležinkelių paslaugas kiltų grėsmė ir tuo atveju, kai atskiroms įmonėms vėliau, atlyginant žalą, būtų grąžinti jau sumokėti mokesčiai, o tai savo ruožtu būtų nesuderinama su Direktyvos 2001/14/EB tikslu.
- 28 Galiausiai neįtikina ir *Bundesgerichtshof* pozicija, kad reguliavimo institucija pagal Direktyvos 2001/14/EB 30 straipsnio 3 dalį neturi įgaliojimų peržiūrėti jau sumokėtų mokesčių. Pagrįsdamas šį direktyvos išaiškinimą, *Bundesgerichtshof* remiasi vien tik 2016 m. lapkričio 24 d. generalinio advokato P. Mengozzi išvada

byloje *CTL Logistics* (C-489/15, žr. išvados 58 punktą), kuriai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo 2017 m. lapkričio 9 d. sprendime nepritarė. Europos Komisija savo anksčiau pateiktoje 2015 m. gruodžio 23 d. nuomonėje, kuriai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas bet kuriuo atveju galiausiai pritarė, aiškiai laikėsi visiškai priešingo požiūrio (žr. nuomonės 19–20 punktus). Išaiškinimo, kurio laikosi *Bundesgerichtshof*, taip pat nepatvirtina nei nuostatos formuluotė, nei direktyvos konstatuojamosios dalys. Galiausiai tai taip pat yra klausimas, kurį turi išspręsti Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, kuris vienintelis turi kompetenciją aiškinti Sąjungos teisę.

DARBINIS VERTINIMAS